

Dr. Schäffle og Kollektivismen.

Som bekendt har man ment at kunne paavise stærke Svingninger i Dr. Schäffles Anskuelse om Kollektivismen. Efter i „Quintessenz des Sozialismus“ og 3die Del af „Bau und Leben“ at have stillet sig ret gunstigt overfor Kollektivismens Princip, brød han i „Aussichtslosigkeit der Sozialdemokratie“ pludselig Broen af mellem sig og den*). Det synes imidlertid, som om denne betydelige Forfatters videnskabelige Samvittighed aldrig vil lade ham falde til Ro i en bestemt Anskuelse om Grundprinciperne for Samfundets økonomiske Organisation, men stadig vil drive ham til nye Undersøgelser. Saaledes har Schäffle fornylig i „Revue sociale et politique“**) givet Resultatet af sit „fornye og fordybede Tankearbejde“ i en tankevægtig Artikel, hvori Forfatteren efter egen Vurdering har formaaet at angive sit Standpunkt til Kollektivismen med større Bestemthed end han, trods alle Anstrengelser, hidtil har formaaet, men som atter synes at nærme ham noget til den ideale Kollekt-

*) Se herom Nationaløkonomisk Tidsskrift 1889 p. 317 f.

**) Denne Artikel findes senere indført i Schäffles eget Tidsskrift „Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft“ 1893. 4. Hefie.

Dr. Schäffle og Kollektivismen.

Som bekendt har man ment at kunne paavise stærke Svingninger i Dr. Schäffles Anskuelse om Kollektivismen. Efter i „Quintessenz des Sozialismus“ og 3die Del af „Bau und Leben“ at have stillet sig ret gunstigt overfor Kollektivismens Princip, brød han i „Aussichtslosigkeit der Sozialdemokratie“ pludselig Broen af mellem sig og den*). Det synes imidlertid, som om denne betydelige Forfatters videnskabelige Samvittighed aldrig vil lade ham falde til Ro i en bestemt Anskuelse om Grundprinciperne for Samfundets økonomiske Organisation, men stadig vil drive ham til nye Undersøgelser. Saaledes har Schäffle fornylig i „Revue sociale et politique“**) givet Resultatet af sit „fornye og fordybede Tankearbejde“ i en tankevægtig Artikel, hvori Forfatteren efter egen Vurdering har formaaet at angive sit Standpunkt til Kollektivismen med større Bestemthed end han, trods alle Anstrengelser, hidtil har formaaet, men som atter synes at nærme ham noget til den ideale Kollekt-

*) Se herom Nationaløkonomisk Tidsskrift 1889 p. 317 f.

**) Denne Artikel findes senere indført i Schäffles eget Tidsskrift „Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft“ 1893. 4. Hefie.

tivisme. Ganske vist er der endnu, som der altid har været, et gabende Svælg mellem Schäffle og den Kollektivisme, som „behersker den demokratiske Socialisme i alle dens for Tiden fremtrædende Nuanceringer“, men hvor Forfatteren derimod staar overfor „den langsomt gennemtrængende, praktisk tænkelige Kollektivisme“, synes hans Dom, skønt den hyller sig i Hypoteser og Abstraktioner, dog ikke at være absolut ugunstig.

Under den praktisk tænkelige Kollektivisme skelner Schäffle mellem Kommunismen og Socialismen. Ved Kommunisme forstaar Forfatteren Fællesskab i økonomiske Goder, hvilket kræver, at hele Produktionen gaar umiddelbart op i Samfundsformuen, saaledes at ingen enkelt Person i Kraft af sit Arbejde har Krav paa nogen bestemt Andel i denne Formue. Det er ingenlunde nødvendigt, at Alle ved denne Fordeling faa lige meget — hvilket saaledes ingenlunde kræves af den Marxistiske Grundsætning, som nu er adopteret af det tyske Socialdemokratis, „Enhver Arbejde efter Evne og Nydelse efter sine fornuftige Fornødenheder“. Den sande Lighed vilde bestaa deri, at Alle, ogsaa de Dygtigste, satte deres hele Arbejdskraft til Samfundets Disposition, og at Alle vare berettigede til efter deres fornuftige Fornødenheder at deltage i Nydelsen af de materielle og ideelle Livsgoder. Den antiatomistiske Kommunisme skal derfor efter Forfatterens Mening ikke søge at „gennemføre en paa offentlig ordnet Parring og Opdragelse af alle Børn grundlagt mekanisk Lighed for Alle, der dog altid vil blive et Hjernespind, men opdrage til Broderlighed og Beskedenhed, for at den Begavede

kan producere i fuld Hengivelse for Samfundet og den Svage ikke kræve mere, end der er nødvendigt til Tilfredsstillelsen af hans fornuftige Trang“. En vanskelig Opgave vilde Kommunismen herved faa i Reguleringen af, hvad der skulde tilfalde den Enkelte.

Socialismen vil, i Modsætning til Kommunismen, give hver Enkelt en Fordring paa Produktionens Udbytte, bestemt ved det af ham ydede Arbejde, hvilket naturligvis ikke forhindrer, at en Del af Produktionen holdes tilbage til offentlige Formaal, til Udjævning af Misforhold mellem Arbejdsdygtighedens og Fornødenhedernes Størrelse m. m. Socialismen er efter sit Princip ikke atomistisk, og den vil ikke en Lighed efter Hoveder, men efter Fortjeneste. For at gennemføre sit System maatte Socialismen besidde en proportional Enhed for Arbejde og Produktion, og Schäffle fastholder nu, i Lighed med sit tidligere udviklede Standpunkt og i Overensstemmelse med Rodbertus, at en saadan Værdimaaler maatte kunne findes i den gennemsnitlige sociale Arbejdsdag. I sin Dom om den saaledes konstruerede ideale Kommunisme og Socialisme er Schäffle meget reserveret.

Forfatteren erklærer sig i Principet enig med den kommunistiske Grundsætning „Arbejde efter Evne og Forbrug efter fornuftige Fornødenheder“, men han mener, at dette Maal lige saa vel lader sig realisere af den kapitalistiske Samfundsorden og Socialismen, om end ad andre Veje. Om det ene eller andet System bør foretrækkes, vil bero paa en Afvejning af deres socialpsykologiske Fortrin.

Kommunismen tror nu Forfatteren for bestandig

eller i alt Fald for en overskuelig Fremtid vil være ude af Stand til at danne Grundlaget for Samfundets Organisation, fordi denne ikke kan undvære den Enkeltes umiddelbare Interesse i Resultaterne af sit Arbejde, og Kommunismen fuldstændig maa savne dette Bestemmelsesmiddel, der ikke kan erstattes ved de ideale Motiver, som Kommunismen besidder.

Anderledes med Socialismen. Vel formaar denne ikke „at drive Produktionens Ledere fremad med de skarpe Sporer, som Kapitalismen besidder i Udsigt til Gevinst og Fare for Tab,“ men til Gengæld giver den selve Arbejdet en langt stærkere Interesse i Produktionen end Kapitalismen og formaar virksommere end denne at kalde de idealistiske Motiver til Live. Derimod mener Forfatteren, at det vel ikke overhovedet vil være umuligt at finde en praktisk Værdimaalestok indenfor Socialismen, men at denne dog i alt Fald vil støde paa saa store Vanskeligheder, at Valget mellem Kapitalismen og Socialismen maaske i sidste Instans vil komme til at bero paa, i hvilken Grad denne sidste vil formaa at overvinde disse Hindringer.

Med hvor stor Interesse man end gennemlæser Schöffles aandrige, men vanskelig læselige Artikel, af hvilken her er givet et Uddrag, kan man dog ikke væрге sig imod den Betragtning, at naar Verden engang for Alvor skal tage Parti for eller imod Socialismen, vil man næppe møde den under den Form, i hvilken den er konstrueret af den store tyske Forfatter, men som den er dannet under de reale Kræfters Tryk.

C. T.
